

A helyi demokrácia helyzete Székesfehérváron

Helyi Demokrácia Audit

7. jelentés

Készült az állampolgári részvétel hete 2009 program keretében

2009. szeptember 25.

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet
H-8000 Székesfehérvár, Tobak u 17.
Tel: (22) 502-276, Fax: (22) 379-622
projekt@echosurvey.hu, www.echosurvey.hu

Jelen beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Innovációs Műhellyel.

A tanulmány kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet

8000 Székesfehérvár, Tobak u. 17.

Tel: +36 (22) 502-276

Fax: +36 (22) 379-622

www.echosurvey.hu

info@echosurvey.hu

Háttér

Az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet az Echo Nonprofit Network HDA („Helyi Demokácia Audit”) programjának keretén belül rendszeres társadalomtudományi kutatással vizsgálja a székesfehérvári helyi demokrácia helyzetét. A helyi demokratikus deficit alakulásán túl vizsgáljuk a lakosok önkormányzattal, az önkormányzati munkával, döntésekkel való elégedettségét is. Jelen kutatásunk a 2009. szeptember 17-25. között megrendezésre kerülő Állampolgári Részvétel Hete program keretén belül készült.

Módszertan

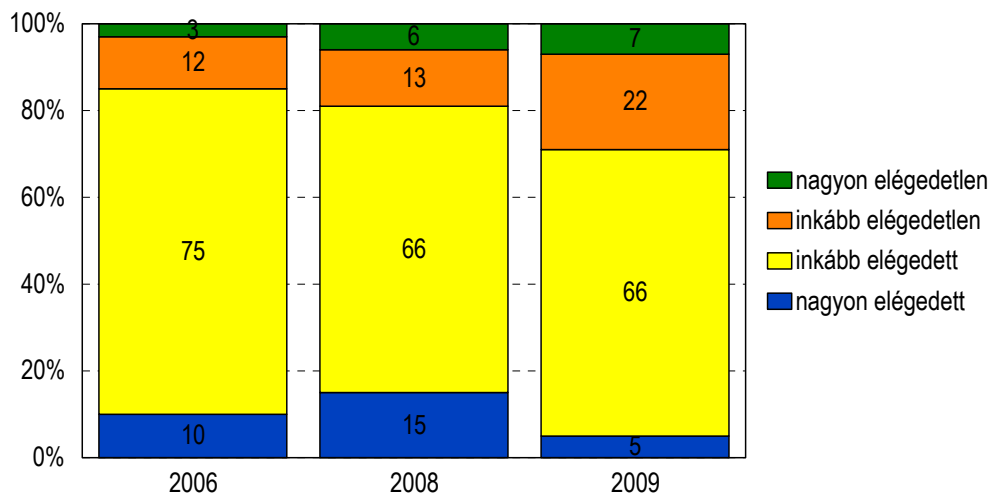
A kutatóintézetünk kérdezőbiztosai 300 véletlenszerűen kiválasztott székesfehérvári 18 éven felüli lakossal készítettek telefonos interjút standard kérdőívek segítségével. A mintavételből eredő kisebb eléréseket ún. többszemponú matematikai súlyozással korrigáltuk, így a minta pontosan reprezentálja Székesfehérvár város teljes felnőtt, vezetékes telefontal rendelkező lakosságát. A kutatási beszámolóban közölt adatok hibahatára az egyes kérdésekre válaszolók számától függően +/- 3-5 százalék. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden fehérvári vezetékes telefontal rendelkező felnőtt lakost megkérdeznénk. A kérdőívek felvételére 2009. szeptember 14-24. között került sor.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések egy részének esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százás értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, elutasítást stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, támogatottságot stb.) jelez. Más esetekben a kapott válaszokat -100 és +100 közötti ún. mérleg-indexre számoltuk át, ahol értelemszerűen a negatív értékek fejezik ki a kritikusabb, a pozitív értékek a pozitívabb véleményeket.

A helyi demokrácia helyzete

A városi közhangulat egyik fokmérője, hogy mennyire elégedettek a lakosok azzal, ahogy Székesfehérváron „mennek a dolgok”. Ezzel kapcsolatban a HDA 2006-os adatfelvétele még nagyfokú elégedettséget mért, a válaszolók 10 százaléka nagyon, további 75 százaléka inkább elégedett volt akkor, kritikus véleményt 15 százalék fogalmazott meg. 2009-ben ezzel szemben már csak a fehérváriak 5 százaléka volt nagyon, 66 százaléka pedig inkább elégedett azzal, ahogy a városban mennek a dolgok, s 29 százaléka inkább elégedetlen vele. Ezek mögött alapvetően az elmúlt egy évben kibontakozott gazdasági válság negatív hatását kell látni, mely a várost sem kerülte el, de a későbbi adatokból látható, hogy az általános elégedettség csökkenése mögött a helyi demokráciával kapcsolatos növekvő problémák is befolyásolták a válaszokat. 2008 szeptemberében a válság érezhető hatása előtt mérleg-indexen kifejezve a +34 pont volt az elégedettség, 2009-ben ezzel szemben már csak pedig +18 pont, ami erőteljes és szignifikáns csökkenés. Jellemző, változás, hogy 2008 óta minden társadalmi csoportban csökkent az elégedettség, leginkább a férfiak és a fiatalok elégedettsége csökkent átlag 22-25 ponttal.

Mennyire elégedett azzal, ahogy Székesfehérváron mennek a dolgok?

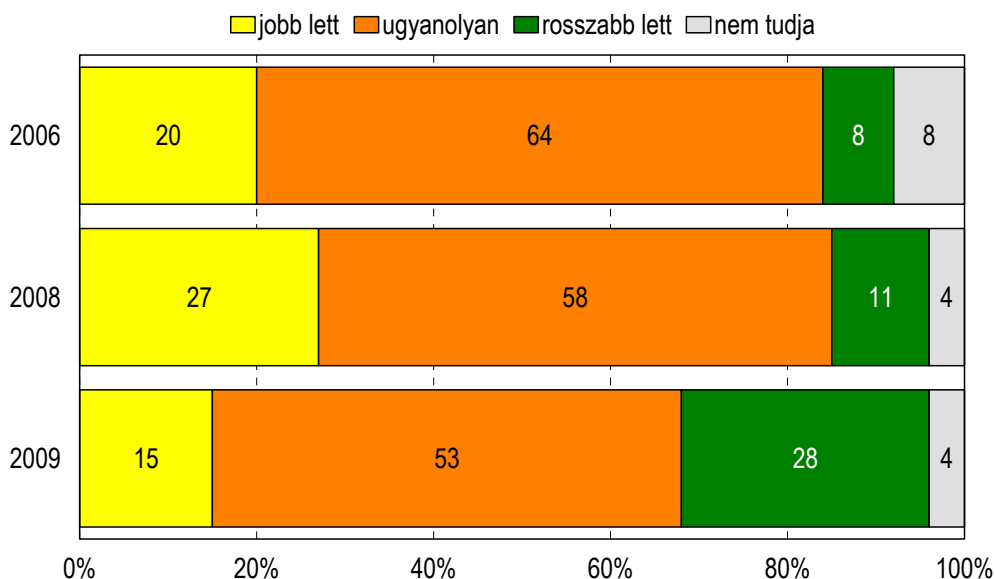

Az elégedettség alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Férfiak	+ 34	+42	+17
Nők	+ 42	+30	+20
30 év alattiak	+ 29	+50	+28
30-44 évesek	+ 44	+37	+18
45-59 évesek	+ 33	+18	+5
60 év felettiak	+ 50	+40	+26
Átlag	+ 39	+34	+19

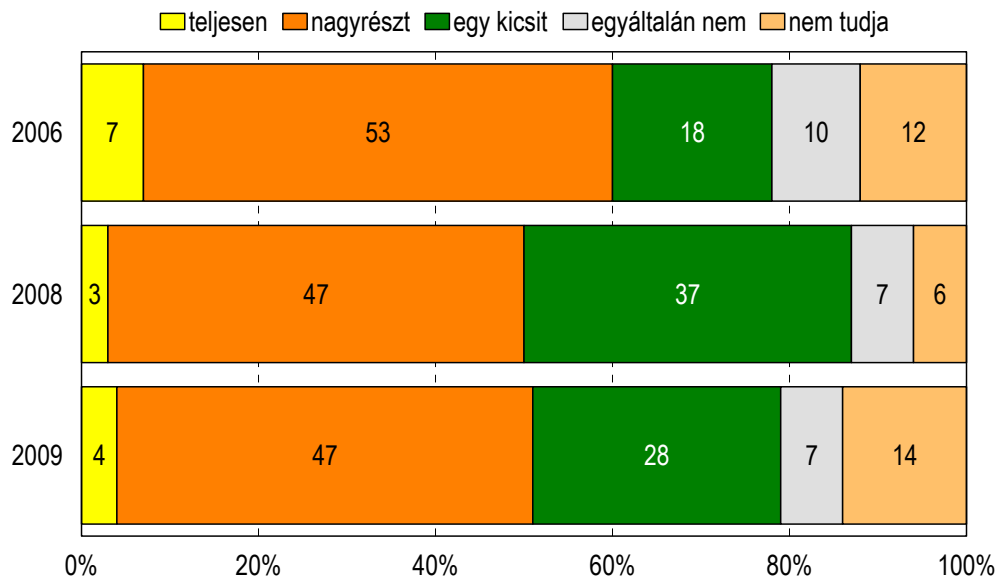
A város tekintetében, ha összehasonlítjuk a helyzetet az előző évekkal a lakosok többsége, 53 százaléka nem lát érdemi változást, szerintük ugyanúgy mennek a dolgok, mint egy évvel korábban. Azok, akik szerint idén jobban mennek a város ügyei, a minta 15 százalékát teszik ki, míg az ellenkező póluson 28 százalékuk található. 2008-hoz képest e kérdésben tehát negatív elmozdulás tapasztalható. A férfiak, a magasabb iskolai végzettségűek és a középkorúak az átlagnál kritikusabb véleményt fogalmaztak meg e kérdésben.

Ha összehasonítja a helyzetet itt a városban a tavalyi évvel...

Arról, hogy az önkormányzat mennyire ismeri, hogy mit szeretnének a fehérváron élő emberek 2008-ban megoszlottak a vélemények, 3 százalékuk szerint teljesen, további 47 százalékuk szerint inkább ismerték az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének az itt élők, ellenben inkább negatív véleményt formált 44 százalékuk, s 6 százalékuk bizonytalan volt. A mérleg-index értéke +2 pont volt, ami 2006-os méréshez képest 13 pont csökkenés. Idén a bizonytalanok aránya a kétszeresére nőtt, a lakosok 14 százalékának fogalma sincs arról, hogy szerintük ismerik-e az önkormányzatnál z itt élők igényeit. Ugyanakkor közel 10 százalékponttal csökkent azok aránya, akik szerint önkormányzatnál nem vagy csak kis mértékben ismerik, hogy mit szeretnének az itt élő emberek, 44-ről 35 százalékra. A 47 százalékos inkább pozitív vélemény idén sem nőtt. Mindez mérleg indexen a tavalyi +2 ponthoz képest +8 pontot jelent, ami elsősorban a bizonytalan válaszok növekedése miatt alakult így, mert az elégedettek aránya nem nőtt. A 30 év alattiak ennél azonban sokkal jobb véleménnyel vannak, míg tavaly -6 pontot, addig idén +33 pontot adtak, míg az idősek sokkal elégedetlenebbek, miközben tavaly még fordított volt helyzet, éppen a fiatalok körében volt negatív az index értéke.

Mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének az itt élő emberek?

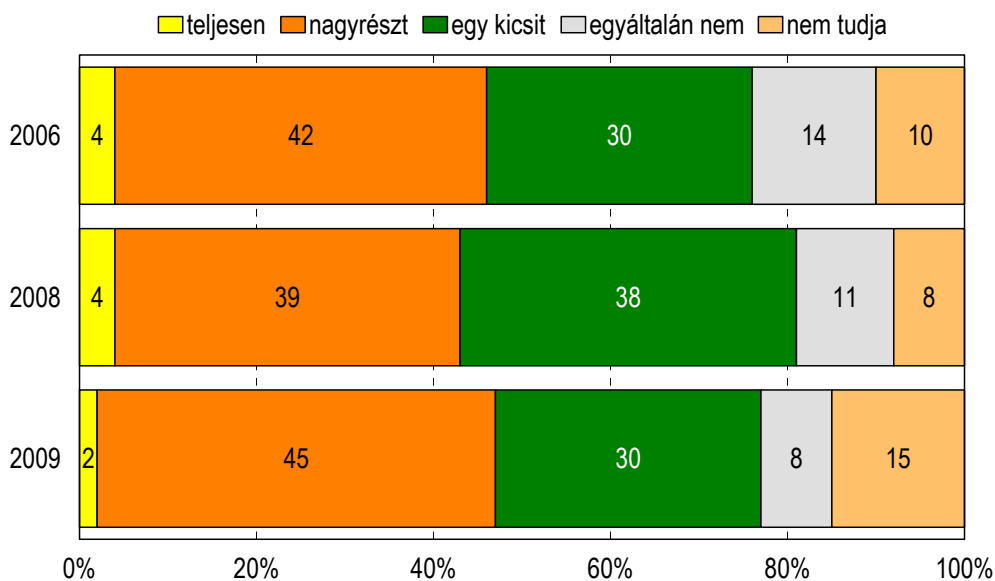

Problémaismerti index alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Férfiak	+ 14	+3	+6
Nők	+ 16	-1	+11
30 év alattiak	+ 10	-6	+33
30-44 évesek	+ 18	-1	+5
45-59 évesek	+ 2	+2	-10
60 év felettiak	+ 34	+14	+11
Átlag	+ 15	+2	+9

Ezek után nem meglepő, hogy arra a kérdésre, hogy mennyire veszik figyelembe az önkormányzati döntésekben az itt élő emberek igényeit továbbra is inkább negatív ítélet született, mindössze 2 százalék mondta, hogy teljesen és további 45 százalék válaszolt inkább igennel, míg 38 százalék úgy érzi, hogy csak kis mértékben vagy egyáltalán nem veszik figyelembe az önkormányzati döntésekben az emberek igényeit. Figyelmeztető adat, hogy a bizonytalanok aránya e kérdésben közel megduplázódott! Mérleg indexen számítva az eredményt, a 2006-ban mért -4 pont, és a 2008-ban mért -8 pont, idén +2-ra nőtt. A tendencia egyértelmű, a vélemények polarizálódnak, a fiatalok egyre inkább elégedettek, az idősek egyre inkább elégedetlenek.

Mennyire veszik figyelembe az önkormányzati döntésekben az emberek igényeit ?

Figyelembevételi index alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

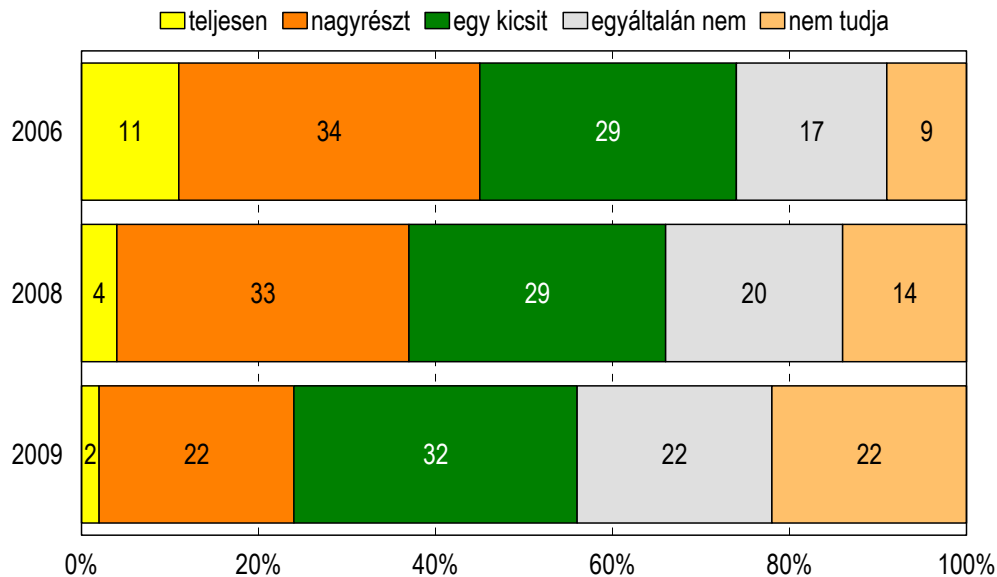
	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Férfiak	-6	+1	+1
Nők	-3	-14	+3
30 év alattiak	-19	+10	+30
30-44 évesek	-3	-23	0
45-59 évesek	-5	-14	-18
60 év felettiak	+ 13	-2	-6
Átlag	-4	-8	+2

Hasonló a helyzet a lakosság körében az önkormányzati döntések átláthatóságával kapcsolatban. Míg 2006-ban 45 százalékuk szerint teljesen vagy nagyrészt nyomon követhető, a lakosok számára átlátható volt a döntéshozatal folyamata, addig 2008-ban 37 százalékuk nyilatkozott így, idén pedig mindössze 26 százalékuk, s 30 százalékuk úgy foglalt állást, hogy kis mértékben, 22 százalékuk szerint pedig egyáltalán nem látható át az, hogy hogyan születnek a döntések az önkormányzatnál. Az is informatív, hogy a bizonytalanok aránya tovább nőtt újabb 8 százalékponttal. Az átláthatóság index értéke 2006-ban is negatív volt, -3 pont, és tavaly ennél is rosszabb, -16 pontos eredmény született, amely idén még tovább csökkent, a most mért -32 pont egyértelmű lakossági negatív állásfoglalás arról, hogy az elmúlt évben tovább nőtt az a „fekete doboz” ami a lakosok számára a döntéshozatali mechanizmust jelenti az önkormányzati döntéseknél, a döntések transzparenciája egyre kisebb a városban.

Transzparencia index alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Férfiak	-5	-11	-38
Nők	-3	-21	-21
30 év alattiak	-10	-5	-31
30-44 évesek	-9	-21	-35
45-59 évesek	-1	-24	-35
60 év felettiak	+ 6	-13	-13
Átlag	-3	-16	-32

Mennyire tartja átláthatónak azt, ahogy az önkormányzatnál a döntések születnek?

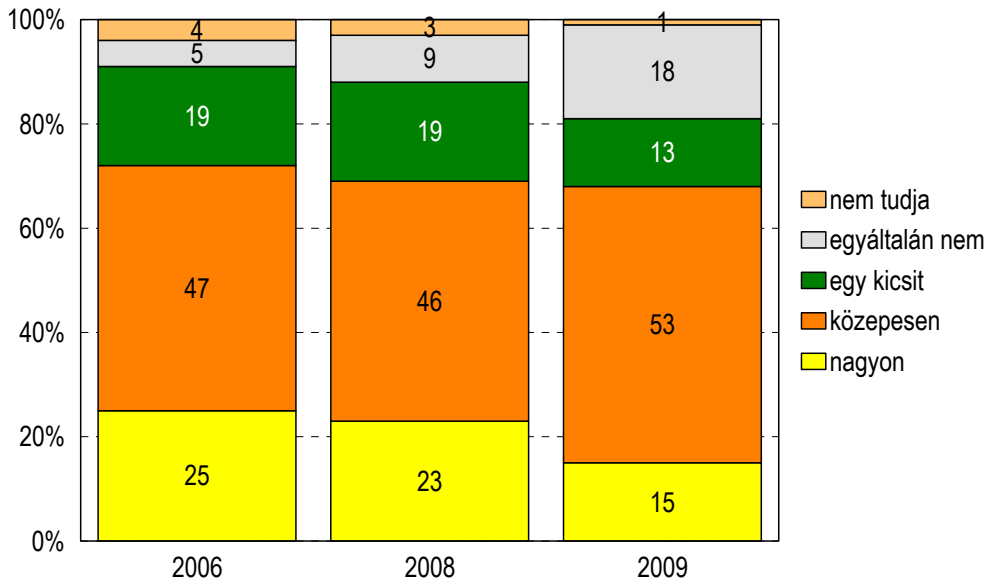

A lakosok többsége egyelőre érdeklődést mutat a székesfehérvári demokrácia iránt. 2007-ben 23 százalékukat nagyon, 46 százalékukat közepes mértékben foglalkoztatta a helyi demokrácia kérdésköre, helyzete, s ez 2009-ben sincs másként, 15 és 53 százalék a vonatkozó adat. Ugyanakkor azok aránya, akiket egyáltalán nem foglalkoztat ez a kérdés, egyszer megduplázódott 2007-ről 2008-ra s most ismét ezt láthatjuk 2008/2009 vonatkozásában, a 9 százalék 18 százalékra emelkedett. A főbb demográfiai jellemzők menté vizsgálva a kérdést, a helyi demokrácia alakulása iránt az átlagnál jobba érdeklődnek a férfiak, a fiatal felnőttek és diplomás lakosok

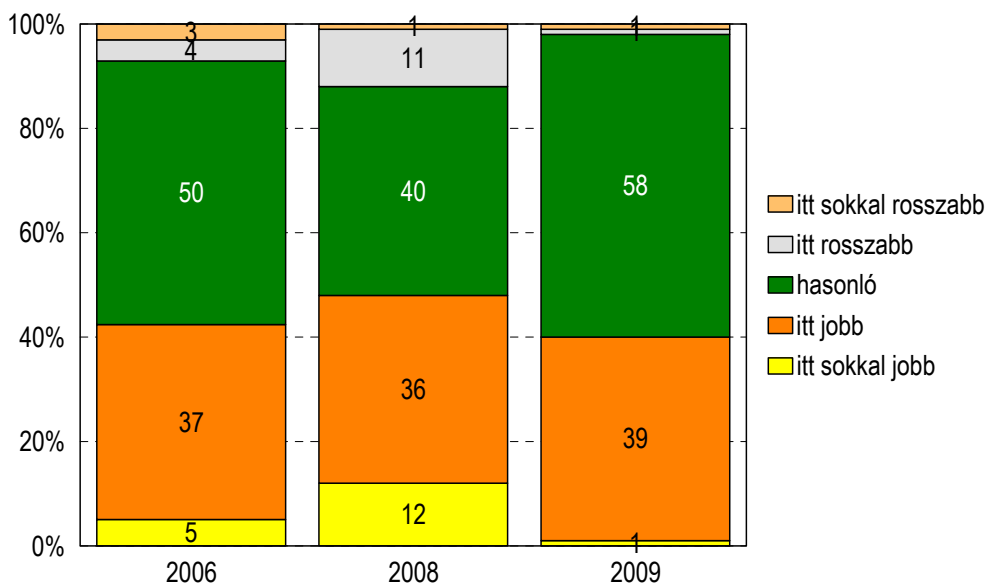
A helyi demokrácia helyzete más településekhez képest a 2008-ban megkérdezettek közel fele szerint jobb volt Székesfehérváron, s akkor a pozitívan nyilatkozók aránya 5 százalékponttal nőtt két év alatt, ugyanakkor azok aránya is nőtt 5 százalékponttal, akik szerint rosszabb, vagyis differenciáltabb lett a véleménystruktúra. 2009-re azok, akik úgy vélik, hogy itt sokkal jobb a helyi demokrácia helyzete más településekhez képest szinten teljesen eltűntek, a pozitívabb helyzetet vélelmezők aránya csökkent, de csökkent azok aránya is, akik rosszabbnak tartják az itteni helyzetet más városokkal összevetve. A többség nem lát különbséget, 58 százalékuk szerint a helyi demokrácia tekintetében Székesfehérvár nem lóg ki sorból semmilyen irányban. A városban az azonban kimutatható, hogy a

fiatalok többsége (60 százaléka) nem osztja ezt a véleményt, szerintük itt jobb a helyzet, s hozzájuk hasonlóan a nők sem igazán kritikusak.

Mennyire foglalkoztatja Önt a helyi demokrácia helyzete Székesfehérváron?

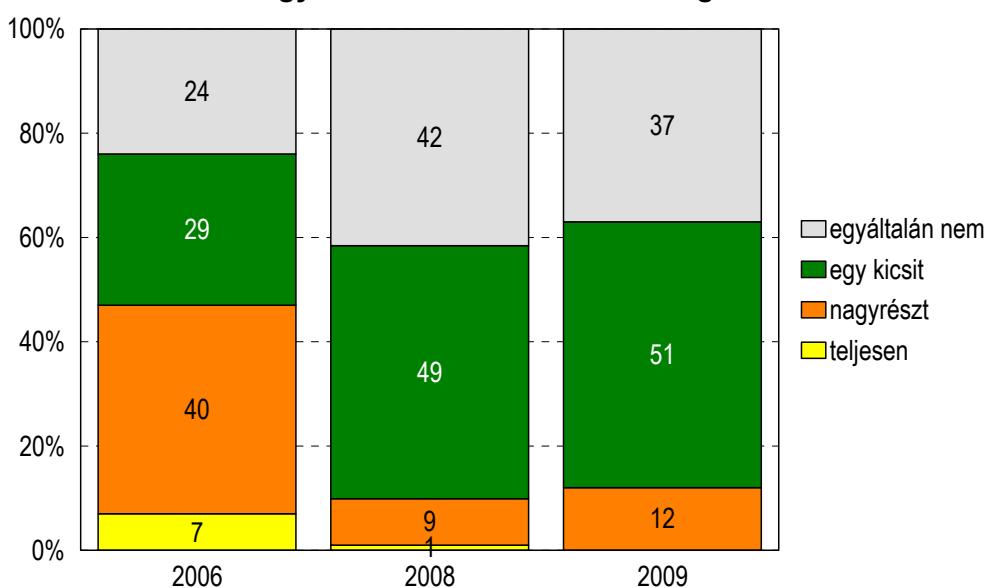

Hogyan ítéli meg a helyi demokrácia helyzetét Székesfehérváron más településekhez képest?

A demokratikus társadalmi működés egyik fontos eleme, hogy a lakosok beleszólhassanak abba, ahogy a városban mennek a dolgok. Idén a lakosok 37 százaléka úgy érzi egyáltalán nem, 51 százaléka pedig csak kis mértékben tud beleszólni abba, ahogy városban zajlanak az ügyek, s alig minden tizedik választópolgár érzi úgy, hogy nagyrészt van beleszólása a dolgokba. E tekintetben a helyzet nem romlott tavaly óta, de érdemben nem is javult, különösen ha azt vesszük figyelembe, hogy 2006-ban még a polgárok fele formált pozitív véleményt. Az ebből képzett participációs index értéke -56 pont, ami markáns elégedetlenséget mutat.

Hogy érzi, mennyire tud Ön beleszólni abba, ahogy a városban mennek a dolgok?

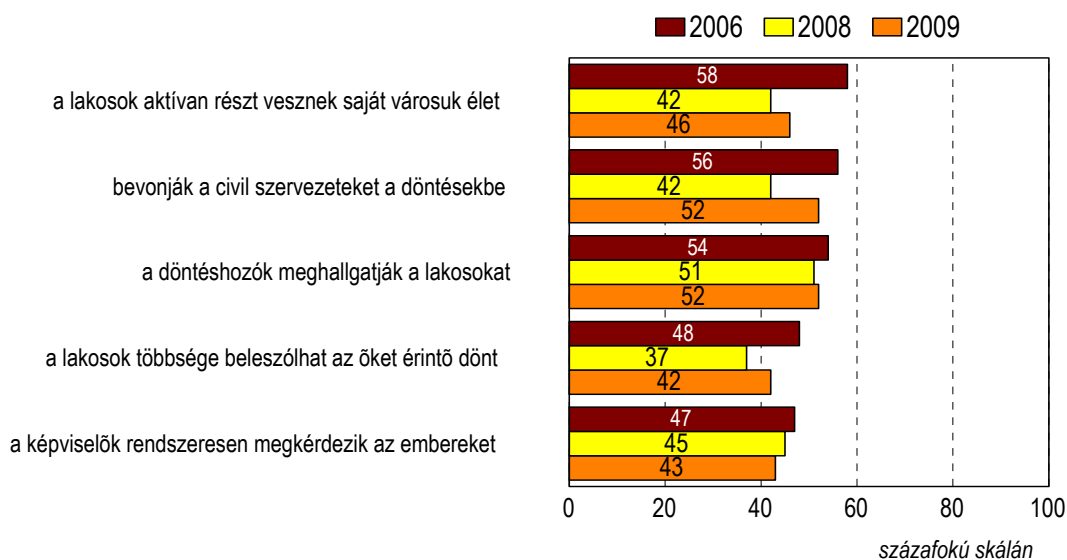

Vélt participációs index alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Férfiak	-11	-55	-52
Nők	-11	-68	-59
30 év alattiak	-20	-60	-62
30-44 évesek	-10	-68	-57
45-59 évesek	-11	-60	-51
60 év felettek	+ 4	-58	-56
Átlag	-11	-62	-56

A helyi demokrácia működésének mérésére összeállítottunk egy kérdéssort, melyben a megkérdezettek különböző állításokat kell rangsorolniuk százfokú skálán. Az ilyen skálákon a 40-60 pont közötti tartomány a bizonytalan sáv, az ábrán jól látszik, minden állítás ide sorolódott be. A válaszokból látszik, hogy tavalyhoz képest csupán egy dimenzióban romlott a lakossági megítélés, abban hogy a képviselők megkérdezik-e az emberek véleményét. Szembetűnő, hogy míg a civil szervezetek városi döntésekbe való bevonására százfokú skálán 42 pontot adtak a lakosok tavaly, addig idén 52 pontot, s hasonlóan kicsit javult annak megítélése, hogy a lakosok beleszólhatnak-e az őket érintő döntésekbe, bár a többség még mindig úgy gondolja, hogy a lakosok alapvetően nem szólhatnak bele az őket érintő döntésekbe. Részletesebben is megnézve a vélemények eloszlását az derült ki, az eltérő életkori csoportokban lévők, eltérő módon ítélik meg a kérdést. Míg a az idősödő lakosok inkább úgy érzik, a döntéshozók, képviselők meghallgatják a lakosok problémáit, ha valaki hozzájuk fordul, addig a fiatalok és a fiatal felnőttek ennek az ellenkezőjét gondolják, ellenben a fiatalok inkább vallják, hogy a lakosok aktívan részt vesznek saját városuk életében, mint más korosztályok.

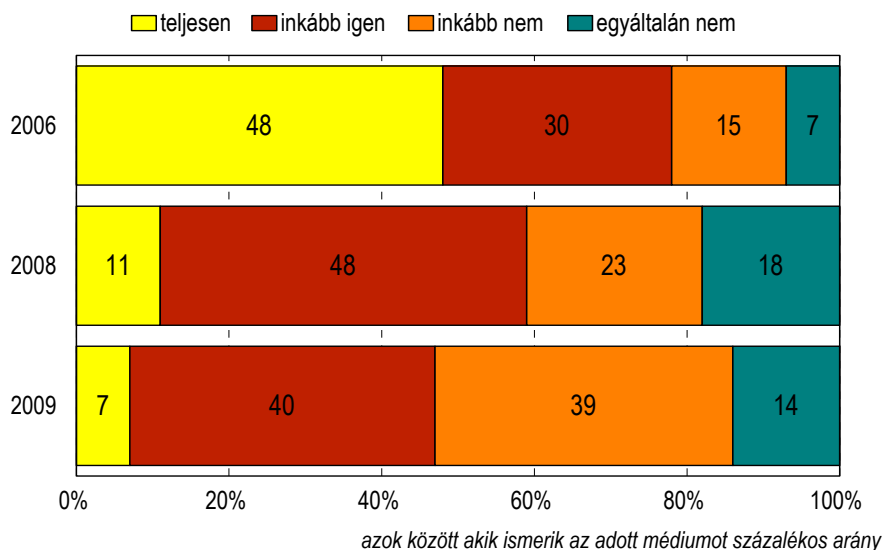
Ön szerint mennyire jellemző Székesfehérváron, hogy...

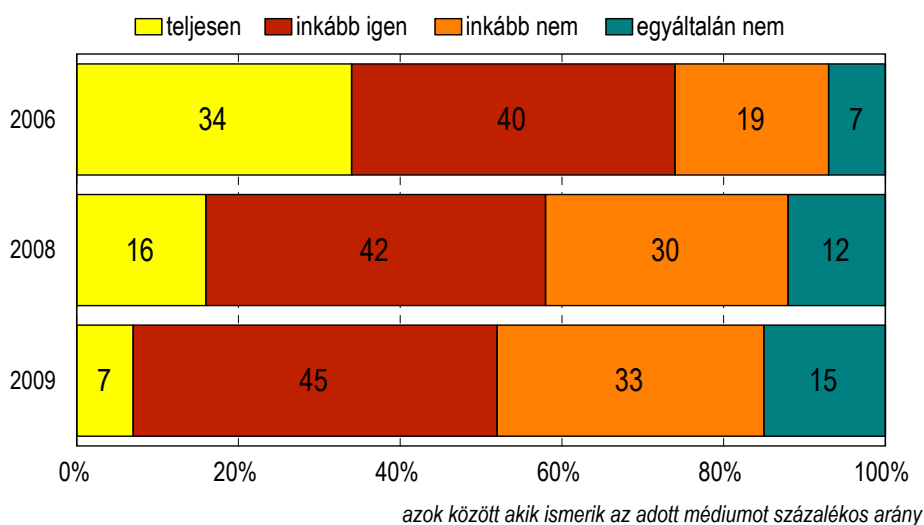
A helyi demokrácia kiemelt összetevője, helyi média függetlenségének kérdése. Ezzel kapcsolatban el kell mondani, hogy 2006-ban a lakosok többsége a helyi médiatermékeket még inkább függetlennek tartotta az önkormányzattól és a város vezetésétől, azok közül is elsősorban a Fehérvár Televíziót és a Fehérvár Rádiót (78-80 százalék) kell kiemelni, s jellemzően egyedül a Fehérvári Polgárnál vélték akkor többen úgy, hogy szerkesztése nem független a város vezetésétől (40 százalék). 2008-ban a két rádiót kivéve minden vizsgált médiatermék esetében erősebb önkormányzati, városvezetői befolyást vélték a lakosok, mint 2006-ban. Különösen sokat, 22 százalékpontot romlott a lakosok szerint a Fehérvári Polgár függetlensége 2007-re, de a Fehérvár TV és a Fejér Megyei Hírlap

tekintetében is 16-19 százalékponttal romlott a lakosok véleménye. 2009-ben a kép még komorabbá vált, gyakorlatilag minden helyi médium megítélése romlott e tekintetben, s míg tavaly négy médium (Fehérvár TV, FMH és a két rádió) vélt függetlensége is pozitív tartományban volt, idén ez mindössze a két rádióra igaz, az önkormányzattól leginkább független médium a lakosok szerint a Vörösmarty Rádió (+9 pont), s ezt követi a Fehérvár Rádió (+7 pont). A megyei napilap vélt függetlensége 12 pontot, a Fehérvár Televízióé 14 pontot romlott egy év alatt, de a legnegatívabb megítélést kapott médium, a Fehérvári 7nap esetében a -7 pontos függetlenségi index -40 pontra zuhant. A Fehérvári Polgár helyett indított új lap, a Fehérvár az előd nyomdokain halad a lakosok megítélése alapján, a helyi önkormányzattól való vélt függetlensége -29 pont, ami szintén önmagáért beszél.

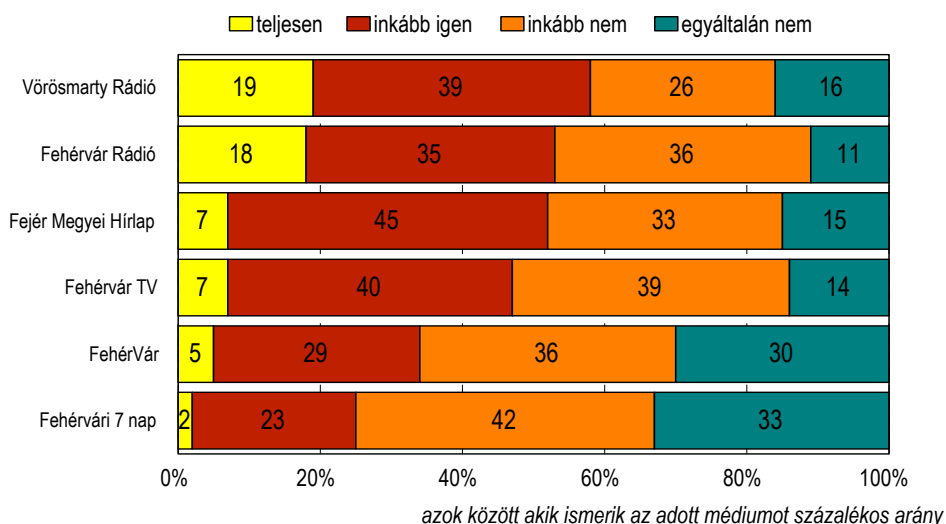
Ön szerint a Fehérvár Televízió mennyire független a város vezetésétől?

Ön szerint a Fejér Megyei Hírlap mennyire független a város vezetésétől?

Ön szerint a helyi sajtó mennyire független a város vezetésétől? (2009)

Összességében a helyi média vélt függetlensége 2006-ban mérleg indexen +39 pont volt, ami pozitív kép, 2008-ban már csak -1 pont, 2009-ben pedig -35 pont lett, ami azt jelenti, hogy a székesfehérvári lakosok benyomásai alapján a média többségében önkormányzati befolyás alatt, nem függetlenül tevékenykedik a városban, s ebben a negatív véleményben a Fehérvár és a Fehérvári 7nap című lapokról alkotott vélemények a meghatározók.

A helyi sajtó vélt függetlensége (mérleg-indexen)

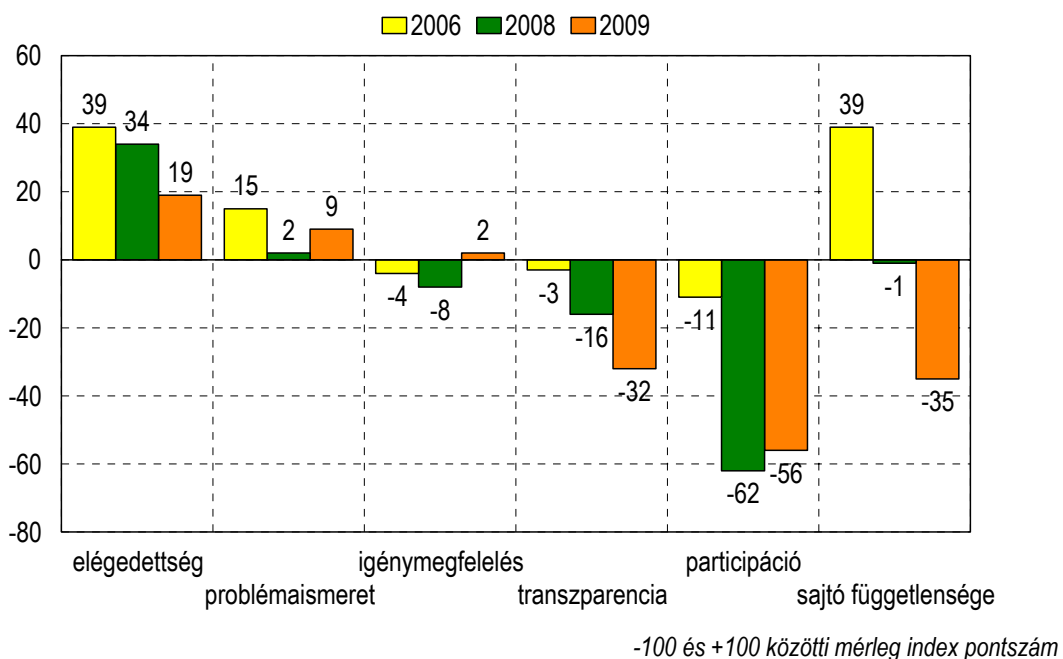
	2006.június	2008. szeptember	2009. szeptember
Fehérvár TV	+48	+6	-8
Fejér Megyei Hírlap	+37	+10	-2
Fehérvár Rádió	+50	+29	+7
Fehérvár	n.a.	n.a.	-29
Fehérvári 7 nap	n.a.	-7	-40
Vörösmarty Rádió	+ 34	+22	+9
Átlag	+39	-1	-35

A Helyi Demokrácia Audit 2006, 2008 és 2009 évi adatfelvétele a helyi demokrácia hat dimenzióját vizsgálta a lakossági véleményalkotás alapján. Ennek megfelelően hat indexet alkotunk:

1. lakossági elégedettség index
2. döntéshozói problémaismeret index
3. igénymegfelelés index (reszponzivitás)
4. átláthatóság index (transzparencia)
5. beeszólás, részvétel indexe (participáció)
6. helyi sajtó függetlensége

Összefoglalva a kutatás eredményeit megállapítható, hogy 2008-hoz képest érezhetően csökkent a lakosok elégedettsége, a döntéshozatal átláthatósága és a helyi sajtó függetlensége, míg kis mértékben javult az átlagos igénymegfelelés és a döntéshozói problémaismeret indexe. Legnegatívabb a részvételi lehetőség, a participáció megítélése, de idénre komoly problémává vált a sajtó függetlensége és az döntéshozatal átláthatósága is.

Helyi demokrácia indexek alakulása Székesfehérváron

Az a tény, hogy lakosok elégedettek, miközben pontosan látják, hogy a helyi politikai rendszer elveszi tőlük a részvétel és a közpolitikai lét lehetőségét, azt üzeni, hogy ez a fajta sajátos kompenzációs rendszer (az emberek nem szólnak bele a helyi politikába, amíg látják a fejlődést), nem más mint egyfajta – Habermasi értelemben használt - állampolgári privatizmus. Az emberek a helyi politikától és annak sztereitől elfordulva inkább a karrierre, szabadidőre és fogyasztásra orientálódnak, s a város fejlődését látva, a sikereket bemutató kommunikációt észelve kezdenek lemondani a befolyásolás igényéről is.